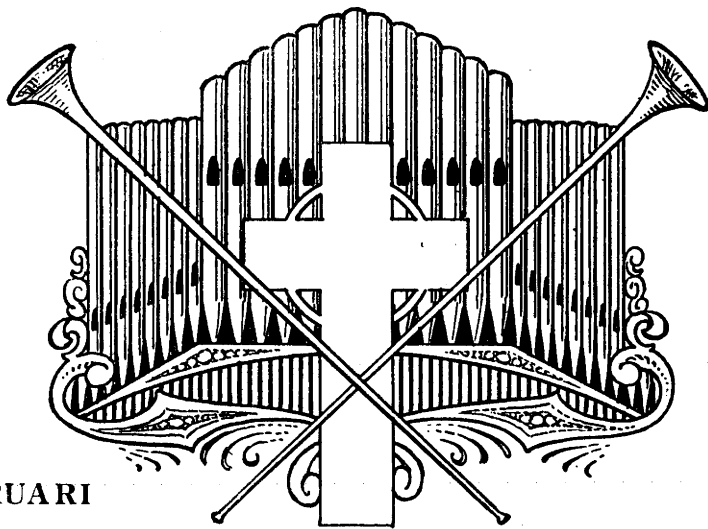

TIDSKRIFT FÖR KYRKOMUSIK OCH SVENSKT GUDSTJÄNSTLIV

FEBRUARI

1927.

UNDER MEDVERKAN AV

PROFESSOR *OTTO OLSSON*, STOCKHOLM, MUSIKDIREKTÖR *SVANTE SJÖBERG*, KARLSKRONA
SAMT KOMMINISTERN, TEOL. LIC. *KNUT PETERS*, HÄSTHOLMEN

UTGIVEN AV KOMMINISTER *ARTHUR ADELL*, STJÄRNORP

REDAKTIONENS ADR.: *STJÄRNORP*, RT. 4 A. EXPEDITIONENS ADR.: *GLEERUPS FÖRLAG, LUND*

Innehåll:

Professor *Otto Olsson*, Stockholm: Ny korallbok för norska Kyrkan. — Kyrkoherde *Daniel Rudin*, Stigsjö: Orgeln och den gudstjänstliga musiken. — Docent *G. Lindberg*, Upsala: Liturgisk-kyrkomusikaliska strävanden i Nordens kyrkor. — Arkitekten *K. M. Westerberg*, Linköping: Svenska Margareta kyrkan i Oslo. — Komminister *A. Adell*, Stjärnorp: Handboksreformen. — Kyrkosångens Vänner. — Sveriges allmänna organist- och kantorsförening. — Sveriges Kyrkosångsförbund. — Meddelanden. — Från stiftet. — Nyutkommen litteratur.

LUND, C. W. K. GLEERUPS FÖRLAG

Pren.-pris 4:50.

Innehållsförteckning.

Uppsatser.

	Sid.
<i>A. Adell</i> : Handboksreformen	27
— » — Gudstjänst	35
— » — Högmässan	51, 65
— » — Inför kyrkosångsmötet	145
<i>F. M. Allard</i> : Församlingssångens konstituerande moment	97
<i>A. Allwohn</i> : Liturgiska reformsträvanden i det evangeliska Tyskland	114, 137
<i>G. Aulén</i> : Musikaliska Akademien och det kyrkomusikaliska examensväsendet....	33
— » — Handboksreformen (diskussionsinlägg)	190
<i>O. Björstedt</i> : Kantorsfrågans nuvarande läge	67
<i>G. Bokander</i> : Individuella kalkar	40
<i>Y. Brilioth</i> : Individuella kalkar	41
— » — Skriftermål och skriftetal	112
— » — Handboksreformen	177
<i>M. Fornander</i> : Svensk kyrkomusik i Tyskland	140, 155
<i>D. Glimborg</i> : Introitus- och gradualcyklarna	124
<i>B. Haglund</i> : Passionsmusik i Stockholm: Bachs Matteuspension	71
<i>A. O. T. Hellerström</i> : Den anglikanska gudstjänsten	104, 131, 148
<i>G. Lindberg</i> : Liturgisk-kyrkomusikaliska strävanden i Nordens kyrkor	22, 36
<i>O. Olsson</i> : Ny koralbok för norska kyrkan	17
— » — John Morén	146
<i>K. Peters</i> : Psalmvalet vid högmässan: II. Gradualpsalmen	10, 58, 74
— » — Den Heliga Nattvarden	42
— » — Till frågan om perikopsystemets uppkomst	55
— » — Om nattvarden liturgiska utgestaltning	86
<i>A. Qvarnström</i> : Dopritualet	153
<i>G. Rosendal</i> : Om sakristians helgd	72
<i>D. Rudin</i> : Historiens vittnesbörd om musiken i gudstjänsten	1
— » — Orgeln och den gudstjänstliga musiken	18
<i>A. Runbäck</i> : Introitus- och Gradualpsalmerna	152
<i>S. Sjöberg</i> : Kyrkokören	81
— » — Handboksreformen	186
<i>L. I. Wahlman</i> : Svenska Margaretakyrkan i Oslo (genmåle)	57
<i>H. Weman</i> : Kyrkomusikfesten i Stockholm 13—15 nov. 1926	5
<i>K. M. Westerberg</i> : Svenska Margaretakyrkan i Oslo.....	24
<i>D. Åhlén</i> : Passionsmusik i Stockholm: Schütz' Matteuspension	70

Redogörelser och större meddelanden.

<i>Sjätte allmänna svenska kyrkosångsmötet</i> : Inbjudan	49
Meddelanden och program	76, 129, 158
Mötesredogörelse	161
Jfr i övrigt	95, 145, 177, 192
<i>Kyrkosångens vänner</i>	27, 59

	Sid.
<i>Sveriges allm. organist- och kantorsförening</i>	28
Linköpingskretsen	29
Lundakretsen	126
<i>Sveriges Kyrkosångsförbund</i>	29, 92
<i>Strängnäs, kyrkosångarförbund</i>	63
<i>Vesper i radioprogrammen</i>	14
<i>Examina vid Musikkonservatoriet</i>	15
<i>Prenumerationsanmälan</i>	16, 192
<i>Sången i söndagsskolan</i>	47
<i>Jubilerande kyrkokörer: Karlskrona</i>	63
Maria kyrkokör i Stockholm	79
<i>Koranordningen i Linköpings domkyrka</i>	79
<i>Större utrymme för kyrkokörer å orgelläktaren</i>	127
<i>Svensk högmässa i Frankfurt a. M.</i>	78, 144
<i>Svensk orgelkonsert i Frankfurt a. M.</i>	159
<i>Kreuzkörens i Dresden 700-års jubileum</i>	15
<i>Kyrkomusikskolor i Tyskland</i>	47
<i>Liturgiska och kyrkomusikaliska kongresser i Tyskland</i>	92
<i>Gosskör vid Vor Frelser Kirke i Oslo</i>	79
<i>Handboksrevisionen i England</i>	47
<i>Kyrklig sångfest i Kristinestad i Finland 25—26 juni 1927</i>	46

Recensioner.

<i>A. Adell: Julboken 1926</i>	13
— » — Julhelg för svenska hem	14
— » — Hymnserien för kyrkokörer	45, 78
— » — T. Strand, Uppslagsbok och Matrikel över organister i Linköpings stift..	62
— » — G. Lizell, Det nya handboksförslaget	77
— » — Lunds domkyrkas körsånger	78
— » — Psalmbokseditioner	142
— » — Smend, Vorträge und Aufsätze	157
— » — Anslag för kyrkans vapenhus.....	158
<i>Y. Brilioth: S. Stadener, Skriftermål och skriftetal</i>	112
<i>K. Peters: Y. Brilioth, Nattvarden</i>	42
— » — H. Grisar, Das Missale im Lichte römischer Stadtgeschichte	55
— » — Samlaren, årg. 7	94
— » — Kyrkohistorisk årsskrift, årg. 26	94
— » — Smend, Handagende	95
— » — Der deutsche Dom.....	125
<i>G. Rosendal, Adell och Peters, En liten bönbok; Vid vår kyrkogång</i>	72

In Memoriam.

Musikdirektör <i>Oscar Sandberg</i> , Stockholm.....	13
--	----

Musikbilaga.

	Häfte.
<i>J. S. Bach: Fughetta över melodien till sv. ps. 105</i>	3
<i>H. Cederwall: Preludier för påskhelgen (koralerna 104, 105 och 109)</i>	3
— » — Det är en kostelig ting	11, 12
<i>J. Morén: Motett</i>	6
<i>D. Olsson: Den signade dag</i>	11, 12
<i>O. Olsson: Preludium till sv. ps. 298</i>	6

Ny koralbok för norska Kyrkan.

Ny koralbok för norska kyrkan har i dagarna utkommit. Den föreligger i en ståtlig volym (på Aschehoug & Cos förlag, Oslo) om 250 sidor och omfattar 278 nummer. Förordet, daterat juni 1926, ger intressanta upplysningar om principerna för arbetet. Den av Kirkedepartementet tillsatta kommittén har bestått av biskop J. Gleditsch (ordförande), organisterna E. Alnaes, A. Hvidsten, P. Lindeman och L. Söraas, sogneprest E. Diesen samt lektorn dr O. M. Sandvik, den sistnämnde såsom kommitténs sekreterare. Kommittén började sitt arbete 1922 med att lämpa musik till Landstads reviderade psalmbok, samt fick 1924 i uppdrag att även ombesörja musik till Nynorsk Salmebok.

Redan tidigare hade det i Norge — liksom i Sverige — djupt kända behovet av en liturgisk-musikalisk renässans resulterat i utgivandet av »Liturgisk musik for den norske kirke, Bilag til Alterboken 1920. Ved den til revision av den liturgiske musik nedsatte komité» — denna kommitté bestående av biskop J. Tandberg (ordf.) samt förut nämnda herrar Diesen, Lindeman, Hvidsten och Söraas. Denna kommitté utförde tydligen även åtskilliga förarbeten till den nu utkomna koralboken, och jag erinrar mig med nöje den entusiasm och den respekt för uppgiften, varmed den gamle Lars Söraas uttalade sig om en event. ny, norsk koralbok vid vårt sammanträffande i Göteborg under Kyrkosångsmötet därstädes 1916. Beklagligen avgick Söraas med döden hösten 1925, »efter att ha deltagit i samtliga sammanträden» — enligt förordets vittnesbörd.

Den nu föreliggande koralboken, »ved kgl. resolution av 22 Okto-

ber 1926 godkjent til bruk ved gudstjenesten i rikets kirker», stöder sig huvudsakligen på Ludvig M. Lindemans av 1877. Uppställningen — i bokstavsordning — är densamma. Harmoniseringen är i stort sett densamma — tyvärr, måste jag säga. Den utmärkte komponisten Eyvind Alnaes, som svarat för denna del av arbetet, synes mig hava av allt för stor pietet för Lindemans minne bibehållit dennes blöta, av en myckenhet septimakkord uppmjukade harmonisering. I några fall ha påtagliga förbättringar gjorts, utan att de dock kunna höja koralen till det förnämliga plan, man skulle önska se den intaga. Detta gäller nu särskilt reformationstidens melodier. Att de utomordentliga svårigheter, som behandlingen av kyrkotonarterna ställer på koralboksutgivaren, ej alltid kunnat övervinnas, är mindre underligt. Och dock borde kyrkotonarterna ligga normmännen i blodet — därom vittna deras folkvisor. Folkvisetonen är också i denna koralbok genomgående och förhärskande.

Den rytmiska behandlingen är, även den, i Lindemans stil. Samma enkla, folkligt naturliga rytmer utmärka de norska kyrkvisorna allt fortfarande, och jag kan gott förstå, med vilken svårighet det skulle vara förenat att söka påtvinga norsk kyrkomenighet blandade 6-takter o. d. Ett enda försök har gjorts, nämligen med nr 173: Jesus, dine dype vunder, motsvarande vår gamla 77. Här förekomma tvenne rytmiska alternativ, dels Schörrings utjämnade form av 1783 (= Haeffner), dels originalrytmen av 1551. Förordet betecknar det senare alternativet såsom tillkommet för att man i koralboken skall hava »ett minne från ett sång-

sätt, som karaktäriserar reformati-
onstidens koral», och tillägger helt
pessimistiskt: »genom prov bör det
kunna fastslås, om det är möjligt att
använda denna rytm i våra dagars
församlingssång». De koraler i om-
växlande taktart, som i övrigt spar-
samt förekomma, innehålla icke
växling mellan de diametralt mot-
satta taktarterna $\frac{6}{4}$ och $\frac{3}{2}$ utan en-
dast det mera lättfattliga $\frac{3}{2}$, $\frac{2}{2}$.
Fjärdedelsnoten är i allmänhet an-
vänd som rytmisk enhet. Åtskilliga
nya namn på koralkompositörer,
mestadels av god halt, möta oss,

exempelvis Steenberg, Bjelland,
Sletten, Fasmer Dahl m. fl., medan
samtidigt oväntat nog rena instru-
mentalsatser apterats till »koraler»,
vartill Beethoven och Grieg fått
släppa till musiken. Även förekom-
ma några lån ur vår nya svenska
koralbok. Som helhet måste man
erkänna den nya norska koralbö-
ken som ett i sin art gott arbete,
vida överlägset exempelvis den nya
koralboken för Finland, och det
förstklassiga nottrycket samt utstyr-
seln i övrigt bidra till att befästa
det goda intrycket. O. O.

Orgeln och den gudstjänstliga musiken.

När det gäller frågan om musik
och gudstjänst i belysning av histo-
rien, den allt i ljuset ställande dö-
maren, må man ej glömma att
ägna en granskningens stund sär-
skilt åt orgelns historia. I den
äldsta kristna kyrkan var orgeln,
som fanns åtminstone 200 år eller
mer före Kristi födelse, helt och
hållet bannlyst. Man kände ju
orgeln icke annat än såsom ett red-
skap i syndens och i onda lustars
tjänst, såsom ett det lättsinniga li-
vets verksamma hjälpmedel. Be-
rättelsen om den heliga Cecilia så-
som orgelns uppfinnarinna är, led-
samt nog, endast en av påvekyr-
kans många legender.

När orgeln först ger sin tillvaro
tillkänna inom kristenheten, är
det i klostertskolorna på omkr. 700-
talet såsom angivare av tonen för
sången och såsom åskådningsmate-
rial. Dess första uppgift i de
kristna kyrkorna synes heller icke
varit någon annan än den att ge
tonen åt den enstämmiga kören
och åt prästen vid altaret; möjligen
fick den också snart uppgiften att
med sin klara och klingande ton

såsom ett slags klockspel jämte och
tillsammans med kyrkklockorna
ge stämning och högtidlighet åt det
hela och framhäva vissa särskilt
heliga eller storslagna moment i
gudstjänsten. Härav kan också
möjligen härleda sig uttrycket: »die
Orgel schlagen» (slå på orgeln), ett
uttryck som emellertid sedan blev
»terminus technicus» (stående be-
nämning) för att spela orgel. Möj-
ligen kan det nämnda uttrycket
också belysas av de tidigare orglar-
nas beskaffenhet. För hantering-
en av en orgel i England med 400
pipor och 14 blåsbälgar såges ha
erfordrats tvenne handfasta orga-
nister, vilka måste bruka både arm-
bågar och knytnävar för att få ned
de 4—6 tum breda tangenterna.

Orgelns uppgift i kyrkorna un-
der medeltiden blev emellertid så
småningom mer och mer vidsträckt.
Man »tog sig» också emellanåt var-
jehanda uppgifter. Sådant fram-
går bl. a. av uttalanden på en del
synoder under 1500-talet, där man
måste ingripa mot organisternas
osed att med orgelspel här och var
avbryta prästens läsning vid altaret

eller sjungandet av trosbekännelsen m. m. Förutom »orgelnis alltför självständiga roll» kan man redan under medeltiden tala om orgeln »allt för världsliga roll» vid gudstjänsten, ja till och med om orgelnis urartning till att spela lätt-sinniga, frivola och okyska melodier i kyrkorna, något varemot Tridentinska mötet (1545—1563) bl. a. hade att ingripa. Bestämda motståndare mot allt orgelspel vid gudstjänsten saknas icke redan under medeltiden, så själve Thomas av Aquino. Munken Aelredus i England »hör i bälgarnas förskräckliga blåsande ett buller, som mer liknar åskans brak än röstens ljuvlighet». I det påvliga kapellet (Sixtinska kapellet) förekommer, såsom uttryck för en högre ståndpunkt (!), ännu alltjämt ingen orgel, endast sång. Kyrkan i Lyon följer härutinnan samma grundsats; den uttrycker saken så: »Ecclesia Lugdunensis novitates non recipit» (församlingen i Lyon antager inga nyheter).

Orgeln fastställda eller hävdvunna uppgift vid gudstjänsten under medeltiden kan korteligen sammanfattas i de tre punkterna:

1) den spelade praeambulum (preludium) vare sig till gudstjänstens introitus (ingångsord) eller till särskilda stycken i gudstjänsten;

2) den beledsagade (ackompagnerade alltså) stycken av kören;

3) den utförde, omväxlande med kören, sålunda i stället för kören, delar av mässan.

Då någon församlingens sång icke annat än undantagsvis på några enstaka ställen förekom i gudstjänsten under medeltiden, åtminstone under hela dess senare del, kan man under hela medeltiden icke tala om något orgelnis förhållande alls till församlingssången.

I *reformation kyrkan* framträd-

de genast också i fråga om orgeln den olika synen på saken hos den lutherska och den reformerta kyrkan. Varken Zwingli eller Calvin vilja veta av orgeln i gudstjänsten. En hessisk reformert kyrkoordning förklarar, att man ju i församlingen ej utan uttolkning hade rätt att begagna ett främmande språk. Huru mycket mindre hade man då rätt att använda orgeln, »som blott träffade öronen utan frukt för sinnet, ty folket hörde väl tonen, men meningen av det som spelades förstod det icke». Den enda musik som fick förekomma i gudstjänsten var församlingens enstämmiga sång.

Den lutherska kyrkan bibehöll — i enlighet med sin också här fasthållna grundsats — allt sådant som icke stred mot skriften och som man förstod skulle kunna medföra nytta och uppbyggelse, även om det ej stod särskilt omnämnt i skriften. Den bibehöll därför också orgeln vid gudstjänsten — i dess tre ovan nämnda, från medeltidskyrkan ärvda uppgifter: såsom praeambulum, såsom ackompagnemang till stycken av kören och såsom växelvis med kören, i stället för kören, utförande delar av den forna »mässan».

När Luther nu återbördar åt församlingen folkets sång i gudstjänsten, bibehöll orgeln sin hävdvunna roll att praeambulera, d. v. s. spela förspelet till församlingssången. Den tjänstgjorde härvid också såsom nummertavla. Den spelade den kända melodien till någon av de nya evangeliska församlingssångerna, och folket visste sedan, med vilken sång det skulle falla in. Senare möter i kyrkoordningarna rent av den bestämmelsen, att organisten »före och under sången i kyrkan ej får spela (schlagen) främmande stycken och motetter,

utan just det som församlingen därefter skall sjunga», likaså att han, sedan han intonerat, »icke skall spela mer än en eller två gånger under församlingssången, utan lämna folket sin tid att med samfärd röst och andakt utföra sin sång». Märkas bör således, att orgeln, enligt sin ovan omnämnda tredje uppgift, brukade i omväxling med församlingssången spela någon vers av sången. Men till *belledsagande av folkets sång i kyrkan användes orgeln ej*. Den har — man torde våga säga bevisligen — ej förr än på 1600-talet kommit med vid församlingssången.

Att följa orgelns historia mera utförligt från reformationstiden och fram till vår tid skulle ju föra oss långt utom ramen för den föreliggande uppgiften. Blott ett och annat må därför ur denna historia påpekas.

Hurusom man mot slutet av 1550-talet sökte — det var hovpredikanten Lucas Osiander i Würtemberg i sångboken av 1586 — upphjälpa den redan tynande församlingssången genom ett försök att sammanslå körsång och församlingssång, så att man lät församlingssången stödja sig på körens nu från tenoren till sopranen flyttade melodistämman, är i ett föregående nummer antytt. Osianders sättning var enkel och klar. Men snart började man tillgodose konstmusiken genom mindre enkla sättningar. Den store Johan Eccard (död 1611) gjorde början, ännu dock jämförelsevis i den enklare stilen; hans efterföljare fortgingo på den inslagna vägen och fullföljde församlingssångens förvandling till ett slags bihang till konstsången, till dess man fick den att i det närmaste tystna.

Sedan medeltiden var man ju van vid att orgeln ackompanjerade

körens sång. Steget var då ej långt till att låta orgeln först spela med vid den förenade kör- och församlingssången och sedan så småningom rent av låta den övertaga körens roll att »stödja» församlingssången.

Med enkla sättningar kunde det ju gå bra — dock att erfarenheten ju alltjämt bekräftar det faktum, att ingen orgel i världen utan egentligen blott det levande materialet av människorösten (t. ex. en unison barnkör) kan verkligen leda församlingssången. Med de mer invecklade sättningarna i Eccards och än mer hans efterföljares stil, än mer naturligtvis då genom virtuosmässigt tillkrånglade orgelsättningar, genom sådana med figurering och kontrapunktisk bearbetning kom emellertid orgelackompagnemanget att helt enkelt förstöra församlingssången. Och dessutom: då man började redan i de Eccardska körsättningarna till förmån för tydligheten och lättsjungenheten beflita sig om »einen feinen langsamen Tact», d. v. s. både spela långsamt och jämna ut rytmen, så fick man ju så småningom fram vår gamla vän: den utjämnade, sakta och värdigt (feierlich) framskridande, utjämnade s. k. evangelisk-lutherska koralen, ursprungligen varken evangelisk-luthersk eller någon koral; koral blev den först genom att dess motiv upptogs i körens motetter och flerstämmiga sättningar i övrigt.

Luther uttalar sig på det hela taget föga aktningsfullt om orgeln, fastän han icke utdömer den. I Wittenbergs slottskyrka skulle orgeln, enligt kyrkoordningen av 1525, uppgjord, som det heter, »med doktor Martini råd», få — »eftersom den nu finnes» — användas endast vid ett par ställen i bigudstjänsterna, men ej i högmässan.

Missbruket av orgeln kommer tidigt in också i den lutherska kyrkan. Organisterna börja framför allt tänka på att ådagalägga sin virtuositet genom mellanspel mellan versraderna, överlastning av kontrapunkt och figureringsackompanjemanget o. s. v. Så åtminstone eller särskilt i städerna. I kyrkoordningarna förbjudas organisterna allt emellanåt att spela »världsliga och lättfärdiga sånger», såsom uttrycket lyder. Likaså förbjudes att draga ut för långt på tiden med »musica figurata» och med »Orgeln» (orgelspel), så att det förhindrar och för länge uppehåller församlingssången (»das gemeine Gesang der ganzen Kirchen») och den övriga gudstjänsten. Med den italienska glänsanden operastilens inträngande och herravälde i musikvärlden, också i kyrkomusiken, då även gudstjänsten börjar urarta till konsert med ett mindre eller större påhäng av andlighet eller kanske blott av religiös stämning, blir kyrkan ofta för organisterna i de större kyrkorna knappast mer än en plats, som lämnade fritt »spelrum» för deras tävlan i virtuositet. Att man då i själva »stilen» kom bort från den äkta kyrkomusiken, torde knappast behöva påpekas.

Även inom den ovan nämnda »sundare» riktningen, representerad framför allt av Johann Sebastian Bach, fick, såsom också nämnts, konstmusiken en oskäligt stor plats i gudstjänsten. Det gäller då också orgelspelet, om än i mindre grad kanske än den vokala delen av konstmusiken, representerad framför allt av kantaten. Man behöver knappast se mer än partituret till den i Leipzig år 1903 på »Bach-Vereins» föranstaltande hållna, från Bachs tid rekonstruerade festkantaten för att härav få ett livligt intryck.

Orgelns storartade utveckling i nyare tid med dess härliga resurser, vilka sätta den i stånd att återgiva orkesterns alla klangfärger, »tala alla musikens underbara språk» skulle man nästan kunna säga, har ju gjort denna musikinstrumentens konung — eller kanske drottning! — till framförallt ett det mest underbara konsertinstrument. Och vill den tjäna sin uppgift i gudstjänsten, så kan den nästan »tala med änglatunga».

Men då måste den — och den som hanterar den — veta sin plats såsom tjänande, ej härskande, och söka icke sitt eget, utan den Herres, som »är i sitt heliga tempel, men också när dem som hava en ödmjuk och förkrossad ande». Det kan den göra i de underbaraste toner. Men såsom det av en framstående organist blivit sagt: det behövs stor försakelse också här för från organistens sida, liksom det nog behövs ett mer djupgående studium än någonsin, bl. a. också av psalmer och psalmverser för varje söndag; att organisten skall ha psalmerna *senast* på lördagens morgon, behöver i detta sammanhang knappast påpekas. Men kanske behöver det nämnas, att han skall ha dem, icke blott för att icke sjunga fel på orden och så vilseleda församlingen, utan också för att vara inne i psalmens skiftningar. Ty också orgeln skall ju tala.

Ja, musiken i gudstjänsten skall tala gudstjänstens språk, tala icke erotik och romantik, utan evangelium. Och gudstjänsten blir icke vad den skall vara utan att också musiken får ha sin talan där, får föra både Guds talan inför människorna och människornas talan inför Gud. Musik och gudstjänst äro de två, som nog likt äkta makar äro kal-

lade att gå sin väg fram vid var- andras sida. De ha ju, såsom fram- går av historien och erfarenheten, icke alltid varit för varandra, vad två makar skulle vara. Gudstjäs- ten har stundom förtryckt sin maka, musiken, men kanske har än oftare maken, musiken, förhävt sig på makens bekostnad, ja långt ifrån alltid varit honom trogen. Men de höra tillsammans, de två.

Så skulle vi nästan våga sluta dessa här utkastade tankar med de gamla orden ur det Nicenska symbolum om Kristi två naturer, men tillämpade på musik och guds- tjänst: »utan sammanblandning och utan förvandling, men tillika oupp- lösligt och oskiljaktigt förenade». Men rätt ställt blir det väl med för- hållandet mellan musik och guds- tjänst först i samma mån som det får bli slut på detta, jag vill säga »förbannade», som finnas där i allas våra hjärtan och som aposteln Paulus uttrycker så: »alla söka de

sitt eget», och i samma mån som det får börja ljuda ur mänsko- hjärtan — präst- och organist-hjär- tan särskilt — såsom det ljuder i himmelen: *solī Deo gloria* (Gud allena äran). Då först kommer ju också allt på sin rätta plats.

Då blir också till sist allt här- lighet. Då fullbordas ju också på oss det stora ordet av Mästaren: »den som tjänar mig, honom skall min Fader ära». Då bli också vi förhärligade, men icke med någon självhärlighet, utan därigenom att Gud får förhärliga sig för oss och på oss. Han skall då också kunna förhärliga sig genom oss.

Och däruppe i härligheten skall ju allt vara gudstjänst i egentligaste mening, där skall ju allt vara ett tjänande av, en tillbedjan av And- darnas Fader i ande och sanning. Där blir nog också all musik en gudstjänst i ordets djupaste mening.

Daniel Rudin.

Liturgisk-kyrkomusikaliska strävanden i Nordens kyrkor.

Den framställning beträffande liturgisk-kyrkomusikaliska rörelser i de nordiska kyrkorna, som här skall lämnas, gör icke några ans- språk på att fullständigt behandla ämnet. Dels tillåter icke utrymmet ett mera detaljerat ingående på det- samma, dels har jag ej haft tillfälle att så som sig borde genomgå den härtill hörande litteraturen. Jag måste därför nöja mig med att mot en hastigt skisserad historisk bak- grund antyda de problem, som yppa sig i de olika kyrkornas musikaliska gudstjänstliv, samt ange den rikt- ning, i vilken de synas komma att lösas.

Det nya *liturgisk-musikaliska* moment, som reformationen ska- pade, den evangeliska koralen, var ett radikalt ingripande i de gamla liturgiska formerna. Lika revolutio- nerande, som det allmänna prästa- dömets idé var på det religiösa li- vets område för övrigt, lika genom- gripande blev dess tillämpning i li- turgien i den evangeliska försam- lingssången.

Såsom den kristna kyrkan en gång vid danandet av sin heliga sång skapade något nytt genom sammansmältning av olika element, så framgick ur reformationen på samma sätt en ny gudstjänstform

genom sammanställning av cantus gregorianus och den evangeliska koralen. Båda funnos ju förut, men deras sammanställning, sådan den sker i den evangeliska gudstjänsten, innebar något nytt.

Men denna sammanställning av tvenne skilda element blev den protestantiska gudstjänstens förnämsta liturgiskt-musikaliska problem.

Cantus gregorianus är i sin oföränderlighet och objektivitet, sin världsfrånvändhet och asketism ett vittnesbörd framför allt om det irrationella och övervärldsliga i kyrkans tro. Oupplösligt är den förenad med templets skymning. I denna sång har den romersk-katolska kyrkan funnit ett adekvat uttryck för sin fromhet, sin tillbedjan, sin mystik.

Den evangeliska koralen kommer från stridernas värld. Den är subjektiv och ett barn av sin tid. Den är fylld av tidens och själens nöd och plåga, dess glädje och jubel.

Även i den yttre dräkten framträder skiljaktigheten. Den evangeliska koralen är strofisk, mensurerad, alltid på modersmålet; cantus gregorianus är recitativisk, rör sig i fri rytm och utgår principiellt från latinet såsom text.

Allteftersom de olika protestantiska kyrkorna kombinerade dessa ovannämnda två moment, skulle man kunna tala om olika gudstjänsttyper i liturgiskt-musikaliskt hänseende. De nordiska kyrkorna tillhöra den lutherska gruppen, som bibehöll altaret och med detta den gamla, rikare mässformen, ty altare och gudstjänstlig musik hava alltid hört samman.

Men anknytningen till den gamla mässformen kunde ske på olika sätt. Det liturgiska problemet framträdde nu, då de evangeliska

koralerna började ersätta mässans liturgiska moment. Ehuru Luthers intention antagligen var att ersätta de för församlingssång avsedda momenten med särskilda liturgiska psalmer, visade sig den vägen emellertid icke framkomlig på grund av bristen på lämpliga sådana. Nästa steg var då, att man fick frihet att välja psalm på det ifrågavarande stället, men detta betydde en upplösning av den gamla mässans tankegång och sammanhang.

Man kan därför på protestantisk mark tala om mässformer av »gregoriansk» eller av »psalmtyp», psalm här då taget i betydelsen evangelisk koral.

Som en sådan »psalm-mässa» framstår den första tryckta danska evangeliska gudstjänstordningen, den s. k. Malmömässan av år 1528, vilken haft en grundläggande betydelse för den danska kyrkans liturgi. Här äro bl. a. introitus, kyrie, graduale, alleluja, credo o. s. v. ersatta med danska psalmer.

Emellertid uppstod i Danmark, ungefär samtidigt med Johan III:s försök till en liturgisk renässans i vårt land, emot det alltför starka inskränkandet av den gregorianska sången en kraftig reaktion, som i många avseenden betecknar en höjdpunkt i den danska kyrkans liturgiska sång¹. Thomissøns Salmebog 1569, den danska kyrkans klassiska psalmbok, och Jespersøns Graduale 1573 äro framför allt denna epoks litterära källor. Den kännetecknas främst genom återinförande i större utsträckning av gregoriansk sång jämte latinet som kyrkospråk. Dessutom kommer detempore-principen i vidsträcktaste mån till genomförande.

Denna liturgisk-musikaliska blomstringsperiod varade ett stycke in

¹ Se E. Abrahamsen, Liturgisk Musik i den danske Kirke efter Reformationen, Köpenhamn 1919.

på 1600-talet (Jesperssøns Graduale trycktes sista gången 1637), och därefter vidtager en avknappnings- och upplösningsperiod i liturgiskt hänseende, som sträcker sig fram till våra dagar.

Christian V:s Kirkeritual 1685 med Altarboken av år 1688 och Kingos Graduale av år 1699 lägga grunden till den följande utvecklingen. Mässan blev musikaliskt fattig, cantus gregorianus utmönstrades. Såsom exempel må nämnas, att introitus enligt Ritualen ersattes av ett orgelpreludium, vilket dock 1778 utbyttes mot en ingångspsalms. Kyrie, gloria, credo och agnus dei äro ersatta med psalmer, sanctus och pax m. m. uteslutna. I Kungl. rescriptet av 1802 är kyrie helt försvunnet. En liturgisk oformlighet innebär föreskriften, att credopsalmen och gloriapsalmen skulle alternera, varvid den förra skulle sjungas omedelbart efter ingångspsalmen.

Här är sålunda det gamla mässbegreppet upplöst. De särskilda momentens liturgiska betydelse är förgäten och gudstjänstordningens ursprungliga sammanhang förlorat.

Som mässmusiken icke är auktoriserad, mässas det på många olika sätt. På 1700-talet komma melodierna ur Thomissøns psalmbok ur bruk. Den nu mest använda mässmusiken är samlad av J. Wiberg i hans Messemelodier 1832. Om den säger en dansk liturgisk förf., att den »i trivialitet söker sin like i allt vad någonsin skrivits av liturgisk musik». I Viggo Sannes Messebog möter också »en trivial melodi», som möjligen är av äldre ursprung men överförs till modernt g-moll. Hartmanns »Liturgisk Musik» företräder en modernare, melodiskt rikare utstyrd mässmusik, som nästan erinrar om operarecitativet.

(Forts.)

G. Lindberg.

Svenska Margaretakyrkan i Oslo.

År 1911 invigdes Arvika nya kyrka, uppförd efter ritningar av Tengbom. Samme konstnär fick 12 år senare fullborda en ny kyrkobyggnad, Högalidskyrkan i Stockholm. År 1914 invigdes Engelbrektskyrkan i Stockholm, uppförd av Wahlman, vilken likaledes 12 år senare fick se sin Margaretakyrka i Oslo för första gången slå upp sina portar.

Det är något mycket ovanligt och av största intresse att med fyra så betydande byggnadsverk som dessa få följa tvenne stora konstnärers utveckling.

Arvikakyrkan är ett barn av en genombrottstid inom svensk byggnadskonst. Det visar tydligt den blandning av gott och ont den ut-

gör. Ett utomordentligt vackert läge, goda proportioner och en manligt fast uppbyggnad äro dess bestående värden och förtjänster, under det att dess råa behandling av inventariernas detaljer och färg är något för vår tid osmältbart och främmande. Ligger det något av genombrottstidens trevande och osäkerhet över Arvikakyrkan, visar Högalidskyrkan en mogen mästare, som utan tvekan förstår att målmedvetet och konsekvent genomföra en konstnärlig idé. Ofärgade, grålila putsytor hos väggar och valv binda samman rummet till en enhet på samma gång som de bilda en god bakgrund för inventarierna med sin rikare färgutsmyckning. Vid denna färgutsmycknings utfö-

rande hava de biträdande konstnärerna (Torhamn m. fl.) ej släppts lösa på egen hand, utan hela tiden med fast hand letts av arkitekten.

Engelbrektskyrkan är som byggnadsverk långt före sin tid. Därför förvånar det mindre, att Margaretkyrkan icke kan sägas beteckna ett stort steg framåt för konstnären. Hos Engelbrektskyrkan finnes intet av trevande och försök. Konstruk-

altarmålning som kyrkan i övrigt. Det totalintryck man efter ett besök i kyrkan erhåller och bevarar är att Wahlman till fullo motsvarat förväntningarna, detta i synnerhet vad kyrkans planläggning och gruppering beträffar, men att Torhamn blev en besvikelse. En besvikelse var för övrigt all färg i kyrkan. Man fick en känsla av att arkitekten, som själv gjort sig känd som en

Svenska Margaretkyrkan i Oslo, exteriör.

tivt sunt och konstnärligt imponerande reser sig från grovhuggna, på berget grundade pelare ett valvsystem, som på sin tid väckte ett berättigt uppsående bland såväl konstruktörer som konstnärer. Kyrkan som helhet är en mogen mästars förnämsta verk och ett verk, som för visso skall trotsa konststoppfattningens föränderlighet.

Svenska Margaretkyrkan i Oslo motsågs med stora förväntningar, vilka lika mycket gällde Torhamns

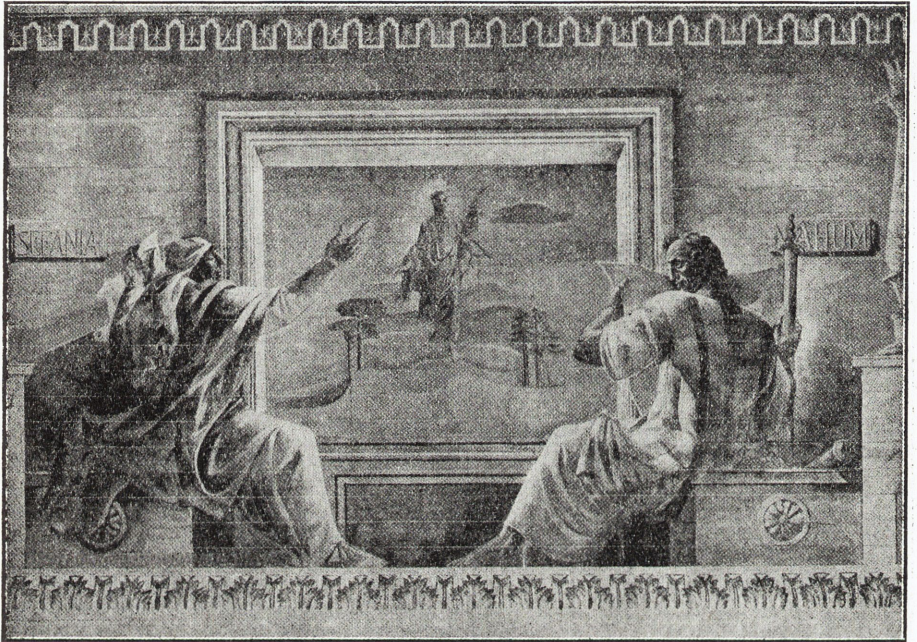
ovanligt känslig och mogen färgmänniska, allt för mycket släppt de biträdande konstnärerna lösa på egen hand, och dessa i sin tur hava varit rätt så olika Wahlman till konstnärlig läggning och kynne. Att så skett till men för kyrkorummets helhet torde i stor utsträckning kunna tillskrivas det faktum, att arkitekten ej fått »bo på byggnadsplatsen».

Det första en svensk besökare av Margaretkyrkan med glädje kon-

staterar är kyrkans centrala och höga läge. Ur en rikt kuperad terräng reser sig kyrkan med tornet som mittpunkt, och med alla de övriga byggnadsdelarna, kyrkorum, församlingshus, prästbostad, på ett vackert sätt grupperade och uppbyggda däromkring. En stor del av skönheten hos detta byggnadsmassornas hopkomponerande går dock sorgligt nog förlorad genom

trala samlingsplatsen för detta liv. De flesta av dessa krav torde i Margareta kyrkan vara väl tillgodosedda, vilket talar ett tydligt språk om det intima och goda samarbetet mellan pastor och arkitekt.

Med själva kyrkan som centralpunkt äro på ena sidan de båda »sallarna» och ett kyrkorådsrum förlagda, vilka alla tre hava direkt förbindelse med själva kyrkan och där-

Svenska Margareta kyrkan i Oslo, interiör.

den råa, rödbruna färg de sekundära delarnas fasader erhållit vid sidan om den förnämt och varmt gråa färgen hos kyrkan med sitt torn.

Vad kyrkoanläggningens inre angår, måste grupperingen av de olika lokalerna och deras inbördes förbindelse betecknas som utmärkt. Ett nutida kyrkligt församlingliv är så rikt och komplicerat, att det ställer mycket stora krav på de lokaler, som skola utgöra den cen-

igenom kunna tjäna som utökning av denna. Till dessa rum sluter sig en kapproomsavdelning samt en köksavdelning. På andra sidan kyrkan reser sig tornet, mot vilket pastorsbostaden sedan söker stöd och förbindelse.

Kyrkan är ett renodlat och väl proportionerat rum av god karaktär men, som redan antytts, försett med för rummet i många avseenden främmande färgutsmyckning. Den största besvikelsen för en besökare

är dock altartavlan, dels på grund därav, att den är alldeles för liten för kompositionens ståtliga grepp, dels på grund av den »tunna» och oroliga färgen. Då stannade man med större glädje inför predikstolen, som jämte kortaket var det enda i färg som harmonierade med Wahlmans kyrkorum. Likaså var dopfunten i ljus alabaster av betagande och ljuv skönhet. Skada blott att den fått sin plats i en »dörröppning» mellan kyrka och församlingssal.

Församlingssalens största förtjänst var en panel, som vackert uppdelade rummets väggar, samt dess möbler. Av övriga rum nämner man helst kyrkorådsrummet

med dess vackra tak och den profana karaktären hos det under kortet liggande läsrummet.

När man efter ett besök i Margaretakyrkan efteråt söker sammanfatta sina intryck av denna i bästa mening moderna, svenska kyrka, blir denna sammanfattning att allt som där fanns var av hög konstnärlig halt, men att med tanke på helheten, stillheten och lugnet det ej hade skadat, om det blivit mer av Wahlmans ande och mindre av Torhamns och Hörlins, som talade från väggar och tak, från inventarier och smycken. Men det är säkert ej lätt att bo i Stockholm och bygga kyrka i Oslo.

K. M. Westerberg.

Handboksreformen.

Genom cirkulär den 26 november 1926, som tillställts samtliga Domkapitel med anmodan om meddelande på lämpligt sätt, har Kungl. Maj:t förordnat att *envar, som så önskar, äger att före den 1 oktober 1927 till Kungl. Maj:t inkomma med anmärkningar och erinringar beträffande det av de sakkunniga utarbetade förslaget till Kyrkohandbok, vilket utgivits av trycket och som finnes tillgängligt i bokhandeln.*

Med hänvisning till vad i denna fråga yttrades i decembernumret

1926 av denna Tidskrift, synes angeläget vara att detta Kgl. Maj:ts cirkulär vinner vidsträckt spridning och blir uppmärksammat av envar, som hyser intresse för den fråga det här gäller.

Handboksfrågans utomordentliga vikt och betydenhet för svenskt kyrkoliv och dess stora aktualitet borde få tillförsäkra den en plats på programmet för sammankomster mellan präster och kyrkomusici såväl som vid allmänna stiftsmöten.

A. A.

Kyrkosångens Vänner.

Kyrkosångens Vänners Centralkommitté sammanträdde den 11—12 jan. i S:cta Clara församlings kyrkorådssal i Stockholm. Till ordf. omvaldes kyrkoherden K. G. Hauffman, till v. ordf. och kassaförvaltare nyvaldes kyrkoherden F. M. Allard efter framlidne kontraktsprosten K. Thunander och till sekreterare och

bibliotekarie komminister J. G. Grevberg. Dock skulle kyrkoherde Allard intill 1 maj bestrida sekreteraretjänsten. Till adjungerade ledamöter omvaldes musikdirektörerna A. E. Fahlin, O. Blom och D. Ählén samt lic. N. Franzén, samt nyvaldes komministern, teol. lic. K. Peters. Till hedersledamöter beslöt kommittén

kalla musikdirektör J. Morén och kontraktsprosten G. T. Lundblad.

Vid sammanträdet meddelades, att arbetet med den nya läroboken i liturgik för präster och organister avsevärt framskridit. En broschyr angående rundradiering av gudstjänster skulle till radiolyssnarens tjänst utgivas. Hemställen skulle göras till Riksantikvariens om beredande av större utrymme å orgelläktaren för kyrkokören, vilket borde beaktas vid uppgörande av förslag till kyrkorestaureeringar och kyrkonybyggnader. Den tilltänkta liturgisk-musikaliska kursen för präster skulle uppskjutas till nästa år. Upplästes ett i hjärtliga ordalag hållet svarstelegram från tyska evangeliska kyrkosångföreningens högtid i Stettin den 9 juni 1926.

Av de huvudfrågor som behandlades, må först nämnas det 6:te allmänna svenska kyrkosångsmötet, som torde komma att äga rum i Linköping den 14—17 oktober. Såsom inbjudare stå utom K. S. V. Sveriges allmänna Organist- och Kantorsförening samt Sveriges Kyrkosångsförbund. De tre första dagarna skola ägnas åt gudstjänster, föredrag samt konserter, vid vilka skola förekomma utförande av orgelkompositioner från skilda tider samt körsång, dels av separata kyrkosångsförbund, dels av en sammanslagen rikskör. Representanter skola inbjudas från Danmark, Norge, Finland, Augustanasynoden samt Tyskland. Den fjärde dagen ägnas åt samtal och föredrag.

Vidare behandlades frågan om *det nya handboksförslaget*. Då det ansågs, att gudstjänstlivet tager skada av allt för tätt på varandra följande förändringar i litur-

gien, vore det bättre att låta utarbete ett förslag till en grundlig handboksreform, såsom grundval för en kommande handbok, att antagas då tiden därför blir mogen. Till kommittéerade att föra frågan härom vidare utsågs kyrkoherdarna K. G. Hauffman och F. M. Allard samt komministrarna K. Peters och A. Adell, vilka skulle med sig adjungera en fackman för den musikaliska utgestaltningen av mässpartierna.

Kommittén beslöt vidare, att till kretsarna utsända frågan om vad som bör åtgöras för ett *bättre deltagande i församlingssången* och därmed skänka Sveriges allm. organist- och kantorsförening, som behandlat frågan, sitt stöd.

Pastor Adell behandlade frågan om det nya *Vesperalet och Psalteriet* i ett längre föredrag, vari han granskade beträffande det förra dispositionerna av tiderna och tillämpningen av de-temporesynpunkten, samt angående det senare urvalet av psalmer, psalmtextens indelning i verser samt psaltarens anpassning för psalmodiering på svenskt tungomål, varjämte även lämnades en detaljgranskning av vardera av de båda verken.

Kyrkoherde D. Rudins motion om ansökan ur Wallenbergiska fonden om medel för upprättande av en högre läroanstalt för kantorer och organister biträdades. En av kyrkoherde Fredlund framställd motion om angelägenheten av att i varje psalmboksedition melodien måtte tillkännagivas i början av varje psalm bordlades till nästa sammanträde.

F. M. Allard.
sekr.

Sveriges allmänna organist- och kantorsförening.

Årsmöte med de till Sveriges allmänna organist- och kantorsförening anslutna stiftsföreningarna hölls måndagen den 3 jan. i Stockholm. Närvarande voro ombud från de flesta av Sveriges stift. Dessutom närvaro centralstyrelsens ledamöter. Till ordf. utsågs dir. S. Sjöberg, v. ordf. dir. Granér, sekr. dir. Brodin. Till behandling förekom kårens lönefråga. Efter diskussion beslöt mötet dels att lönefrågan ej skulle ur förslaget lösryckas och dels att begära förslagets överarbetning och framläggande för kyrkomöte och riksdag. Detta gäller sålunda det av kyrkomötet år 1920 antagna och vid riksdagen 1921 framlagda förslaget. Mötet upptog också till behandling frågan om tidsningsorgan för föreningen. Mötet upp-

drog åt centralstyrelsen att vidtaga de åtgärder, som härutinnan kunna anses lämpliga. Delegerade från ombudsmötet uppvaktade under dagen ecklesiastikministern och fingo ett mycket välvilligt mottagande.

Centralstyrelsen sammanträdde tisdagen den 4 och onsdagen den 5 jan. även ledes i Stockholm. Styrelsen beslöt ingå till k. m:t med en ansökan om 2,000 kr:s bidrag för anordnande av kyrkosångsmöte instundande sommar i Linköping tillsammans med K. S. V. Arbetsutskottet omvaldes. En från Strängnäs och Västerås stiftsföreningar väckt fråga om ändring av föreningens namn hade avslagits av samtliga föreningar och likaledes frågan om inskränkning av medlemsantalet i

centralstyrelsen. Frågan om stiftföreningarnas uppdelning i mindre föreningar eller grupper avlogs. Frågan om eget tidsningsorgan hade överlämnats till centralstyrelsen för avgörande. Från Lunds stiftsförening förelåg en skrivelse med anmodan till styrelsen att föranställa om utgivande av en samling preludier och en samling postludier. Centralstyrelsen tillsatte en nämnd att taga saken om hand. Ifråga om preludierna i våra kyrkor hade samtliga föreningar uttalat sig för att dessa må byggas på koralmotivet. Postludierna böra lämpa sig efter sön- och högtidsdagarnas karaktär. Mindervärdiga kompositioner, marscher och dylikt böra framför allt undvikas.

Linköpings stifts Organist- och Kantorsförening sammanträdde i Linköping onsdagen den 29 december under kantor A. Svenssons ordförandeskap. Förslaget om ändring av föreningens namn avlogs. Mötet uttalade sig mot sänkning av centralstyrelseledamöternas antal och höjande av årsavgiften. Förslaget om stiftskretsens uppdelning i mindre grupper skulle utredas. Likaledes frågan om utgivande av en preludiesamling. Till kretsens ombud för ordnande av nästa års allmänna svenska kyrkosångarmöte utsågos Ordf., musikkärförarna H. Cederwall, Norrköping, N. Kjellberg, Motala, och kantor E. Håkansson, Wreta Kloster.

Sveriges Kyrkosångsförbund.

Sveriges Kyrkosångsförbunds centralråd sammanträdde i Stockholm den 10 januari 1927 under ordförandeskap av docent Lindberg, Uppsala. Till arbetsutskott för innevarande år utsågs kyrkoherde F. M. Allard, Örtomta (ordf.), musikkärför H. Cederwall, Norrköping (v. ordf. och kassör) samt komminister A. Adell, Stjärnorp (sekr.). Åtgärder diskuterades för stödjande av förbundets organ »Kyrkosångsförbundet».

Angående den stundande kyrkosångshögtiden i Linköping, vilken skulle avhållas 14—17 oktober, beslöts att statsbidrag för täckande av de omkostnader, den kommer att draga, skulle sökas hos K. Maj:t, samt att anhållan skulle göras hos K. Järnvägsstyrelsen om nedsättning av biljettpriset för deltagare. Meddelande om deltagande i kyrkosångshögtiden skall göras till centralrådets sekreterare senast den 15 maj och bör omfatta uppgift om

beräknat antal sångare, som kunna väntas deltaga.

Följande förslag till program för kyrkosångshögtiden föredrogs: *Fredagen den 14*: Körerna samlas på e. m. Första repetition med den sammanslagna rikskören. — Musikstund i S:t Lars kyrka. — Samkväm. *Lördagen den 15*: Matutin och föredrag om Gudstjänstliv i fädernas Kyrka samt den andra gemensamma repetitionen. — På eftermiddagen orgelkoncert, separata körnas repetition och den första kyrkokonserten. *Söndagen den 16*: Högmässa och orgelkoncert samt eftermiddagen föredrag och den andra kyrkokonserten. De av körmedlemmarna, som ej kunna kvarstanna, beräknas avresa under söndagens kväll. Måndagen är avsedd för Kyrkosångens Vänners och Organist- och kantorsföreningens gemensamma överläggningar.

Meddelanden.

60 år fyllde den 11 jan. kapellmästaren, fil. dr. Preben Nødermann, Lund.

Medaljen Litteris et artibus har av konungen tilldelats kantorn i Engelbrekts församling musikkärför David Åhlén, Stockholm.

Organistval. Till domkyrkoorganist i Visby har valts musikkärför *Ludvig Siedberg*, Värnamo; till organist i Jaköbs kyrka, Stockholm: musikkärför *Waldemar Åhlén*, organist i Högalids kyrka; till organist i Katarina kyrka: vikarierande organisten *David Björ*; till organist vid

förenade tjänsten i Strövelstorp: kantor *Einar Svensson*, Gamleby.

Nya orglar. I *Trelleborgs* kyrka invigdes den 19 dec. den nya orgel, som efter disposition och arbetsbeskrivning av musikkärför A. Boberg, Malmö, byggts av orgelfirman Th. Frobenius, Köpenhamn. Den omfattar 38 stämmor, fjärrverk m. m. — *Linköpings domkyrka* kommer enligt beslut den 29. 12. 1926 att förses med ny orgel, vilken skall byggas av firman Zetterqvist & son för en sammanlagd kostnad av 70,000 kr.

Från stiftten.

Linköpings stift. *Linköpings S:t Lars kyrka.* Orgelkonsert i samband med Organist- och kantorsföreningens årssammanträde av direktör Ph. Sjöberg: J. Rheinberger: Sonat i d-moll, S. Karg-Elert: Sequens i c-moll, Vierne: Koräl ur 2:a symfonien, Max Reger: Scherzo i fismoll, Cesar Franck: Final i Fiss-dur.

Norrköping. S:t Olai. Lörd. den 11 dec.: sångstund: H. Cederwall: Det är en kostelig ting, O. Olsson: O Jesu, värdes mig ledsaga, J. W. Franck: O, du min tröst, G. Händel: Dotter Sion samt Riedel: Tre böhmiska julvisor. Orgelsolo av direktör H. Cederwall: G. Frescobaldi: Passacaglia, B-dur, O. Malling: Jesus in rider i Jerusalem. Juld.: Morén: Var kristtrogen, Runbäck: Ära. Nyårsd.: Bach: Nu kommen när och fjärran. Trettonded.: O. Olsson: En stjärna gick på himlen fram.

Valdemarsvik. Trettonded.: Norrköpings kyrkosångsförbund (80 man under dir. H. Cederwall): J. S. Bach Juloratorium; solister: fröken Iris Svensson (sopran), fröken Signe Johansson (alt), överlärare M. Gustafsson (tenor), kantor E. Cewe (bas), fröken A. Eriksson (flygel). Orgelsolo: Frescobaldi: Passacaglia (dir. Cederwall).

Tranås. S. e. trettonded.: Kyrkokören under kantor D. Hedborg: J. S. Bach: Juloratorium. Solister: Fröken N. Berg (sopran), hovrättsnotarie A. Tham (tenor), tandläkare K. Rudelius (bas), orkester ur Tranås musiksällskap. Inledande föredrag av kantor Hedborg om Bach och hans religiösa tondiktning.

Strängnäs stift. *Olaus-Petri kyrkan i Örebro:* Adventssöndagarna och jul: Hammerschmiedt: Lyften, I portar, Widéen: In dulci júbilo, Vogler och Stenhammar: Hosanna, Widéen: Helga natt, På krubbans strå, Klockor, den dag ringen in, Josephsson: Se, din konung kommer, Riedel: Gammalböhmiska julvisor, A. Hallén: Juloratorium. Annand. jul: Stenhammar: Måste ock av törnen vara. Nyårsbön och vaka: Blom: Ären utan vila gå, Becker: Herre, bliv mig när, det lider, Bach: Jag lämnar dig ej (Ich lasse dich nicht, 8-st.), Prins Gustaf: Mina levnadstimmar stupa (kör). Nyårsd.: Lewandowsky: Efter Gud allenast, Händel: Vi höja baneret, Stenhammar: Denne är min käre son (ej vid högmässa). Trettonded.: J. Morén: Se, mörker övertäcker jorden och töcken folken, O. Olsson: En stjärna gick, Hallén: Vem vandrar genom öknens sand? (ej vid högmässa).

Växjö stift. *Alvesta kyrka:* Julbön 1926: Gruber: Stilla natt, Prætorius: Det är en ros utsprungen. Juld.: Adam: O, helga natt, A. Svensson: Herren av himlen har kommit till jorden. Trettonded.: Olsson: En stjärna gick.

Karlstads stift. *Arvika kyrka:* 1926 Adventssöndagen: Hauptmann: Gör porten hög, J. S. Bach: Helig. Julbön: G. Nordquist: Julbön, Gruber: Stilla natt. Julottan: Adam: Julsång (solo och kör), Rendahl: Hosanna, Widéen: Klockor, den dag ringen in. Högm.: Morén: Var kristtrogen. Nyårsdagen: O. Olsson: Jag lyfter mina ögon upp till bergen. Trettonded.: Olsson: Det brinner en stjärna, Vulpus: Hedningar alle.

Stockholm. Nyårshelgen: *Adolf-Fredrik:* Nyårsbön: Wennerberg: Davids 84 psalm; orgel: Debat-Ponsan: Andante seraphiquis. Vakan: Lagergren: Vid årsskiftet, Beethoven: Lovsång; orgel: Guillemant: Bön. Nyårsd.: G. Nordquist: Davids 10 ps., Haydn: Låt den nya nådetiden; orgel: Saint-Saens: Marche religieuse.

Blasieholmskyrkan: Nyårsd.: Händel: Vi höja baneret, Cronhamn: Nyårshymn; orgel: Widor: Final.

S:ta Clara: Nyårsbön: Lewandowsky: Hymn. Vakan: Norén: Konungars konung, Beethoven: Lovsång; orgel: J. S. Bach: Preludium h-moll. Nyårsd.: Haydn: Låt den nya nådetiden; orgel: Martin Johansson: Entré. S. e. nyår: Silcher: Hymn. *Engelbrektskyrkan:* Nyårsbön: Wüller: Herre, tänk på oss, Becker: Ut i din nåd. Vakan: Blom: Vårt hjärta böja vi, o Gud, O. Olsson: Davids 121 ps.; orgel: Karg-Elert: Korallimprovisation över: »Min själ skall prisa Herren». Nyårsd.: Mendelssohn: lyft din ögon, Fryklöf: Det gamla år framgånget är, Vulpus: O, Gud på årets första dag; orgel: Büsser: Festhymn.

S:t Görans kyrka: Vakan: Bauman: Nu ett år har gått, Mozart: Hymn; orgel: J. S. Bach: Preludium i Ess-dur.

Hedvig Eleonora: Vakan: Orgel: J. S. Bach: Air. Nyårsd.: J. Morén: Herre, när dig jag haver; orgel: J. S. Bach: Intrada och Andante.

Hjorthagen: Nyårsd.: J. Morén: Befall i Herrens händer, Becker: Ut i din nåd.

Högalid: Vakan: J. Morén: Ur djupen ropar jag till dig; orgel: Karg-Elert: Improvisation över »Min själ skall lova Herren». Nyårsd.: H. Lindquist: Jesu namn, Schütze: Herre din godhet; orgel: Widor: Allegro ur 5:te orgelsymfonien.

S:t Jakob: Vakan: Blom: Vårt hjärta lyfta vi, Bach: Tack för den nåd. Nyårsd.: Olsson: Jag lyfter mina ögon, Malm: Herren är min del.

S:t Johannes: Vakan: Mendelssohn: Jag tackar dig, Herre Gud, Händel: Viken långt fjärran; orgel: J. S. Bach: In Dulci jubilo. Nyårsd.: ottan: Geijer: På Nyårsdagen; orgel: Pachelbel: Toccata. Högm.: Olsson: Jag lyfter mina ögon; orgel: Guil-mant: Marsch.

S:ta Katarina: Nyårsbön: Palestrina: O, gode Jesu, Biordi: Jerusalem. Vakan: Hallén: O, Herre, långt mer än havets sand, Olsson: Jag lyfter mina ögon, Geijer: På nyårsdagen. Nyårsd.: Sjögren: Det gamla år framgånget är, Lewandowsky: Efter Gud allenast.

Kungsholm: Nyårsbön: Bauman: Syl-vesterbön, Bach: Lovsång; orgel: Guil-mant: Prière. Vakan: Homilius: Deo dica-mus gratias, Bach: Lovsång; orgel: Söder-man: Offertorium. Nyårsd.: Händel: Vi höja baneret, Stein: Dav. ps. 73; orgel J. S. Bach: Preludium i Ess-dur.

S:t Matteus: Nyårsbön: Bohlin: Herre, dig i nåd förbarma; orgel: Rheinberger: Aftonfrid. Vakan: Widéen: Gud, du av inga skiften vet; orgel: Boellman: Prière.

Nyårsd.: Richter: På Gud och ej på eget råd; orgel: Sjögren: Preludium.

Oscar: Nyårsd.: Händel: Vi höja ba-neret, Stein: Herre, när dig jag haver; orgel: de la Tombelle: Marche pontificale. S. e. nyår: Bortnianski: Dig kärleksmakt, du underbara; orgel: P. Vretblad: Koral-fantasi.

Slottskyrkan: Nyårsbön: Hauptmann: Kommen låtom oss tillbedja, Lagergren: Vid sekelskiftet, Beethoven: I himlar sjungen. Nyårsd.: Silcher: Må detta år vi börja, Gesius: Din godhet rätt att lova.

Stefanskyrkan: Vakan: J. Gustafsson: Bönepsalm; orgel: Reger: Benedictus. Ny-årsd.: Haydn: Låt den nya nådetiden; or-gel: de la Tombelle: Marche solenne.

Sofia: Vakan: Geijer: Ej jag i framtids dunkla fjärran, Mendelssohn: Lyft din ögon åter upp. Nyårsdagen: Silcher: Må detta år vi börja, Mendelssohn: På Gud och ej på eget råd.

Storkyrkan: Vakan: Stenhammar: Mås-te ock av törnen vara, Gille: Lovsång. Nyårsdag: Lindgren: Laudamus, J. Morén: Hymn; orgel: J. S. Bach: Fuga i Ess-dur.

Tyska kyrkan: Nyårsbön: Schultz: Des Jahres letzte Stunde. Nyårsd.: Naumann: Andante ur op. 12, 55: e ps. S. e. nyår: Klein: Herren är min herde.

Nyutkommen litteratur.

Från **Diakonistyrelsens förlag, Stock-holm:**

Yngve Brilioth: Nattvarden i evange-liskt gudstjänstliv. 488 sid. Uppsala 1926. Pris: 14:— kr.

Emil Liedgren: Svensk psalm och and-lig visa, Olaus-Petri-föreläsningar i Upp-sala mars 1924. 577 sid. Uppsala 1926. Pris: häft. 12:— kr., inb. 14:— kr.

Från **Sydsvenska Bok- och musikförlaget:**

Nodermann och Wulff: Församlingens kyrkosångsbok. Testamentariska erin-ringar. 118 sid. Lund 1922. Pris 3 kr.

Nodermann och Wulff: Öhrstedts psalmbok. En undersökning. Lund 1926. 8 sid. 60 öre.

Lunds Domkyrkas körsånger, Textbok, 69 sid. Lund 1926.

Från **förf.:**

Yngve Brilioth: Nattvarden, särtryck ur »Svenskt kyrkoliv i Finland», 1927. 8 sid. Helsingfors 1926.

Yngve Brilioth: Stat och kyrka i det medeltida Sverige. Särtryck ur Åbo aka-demis årsskrift 1925. 13 sid. Åbo 1926.

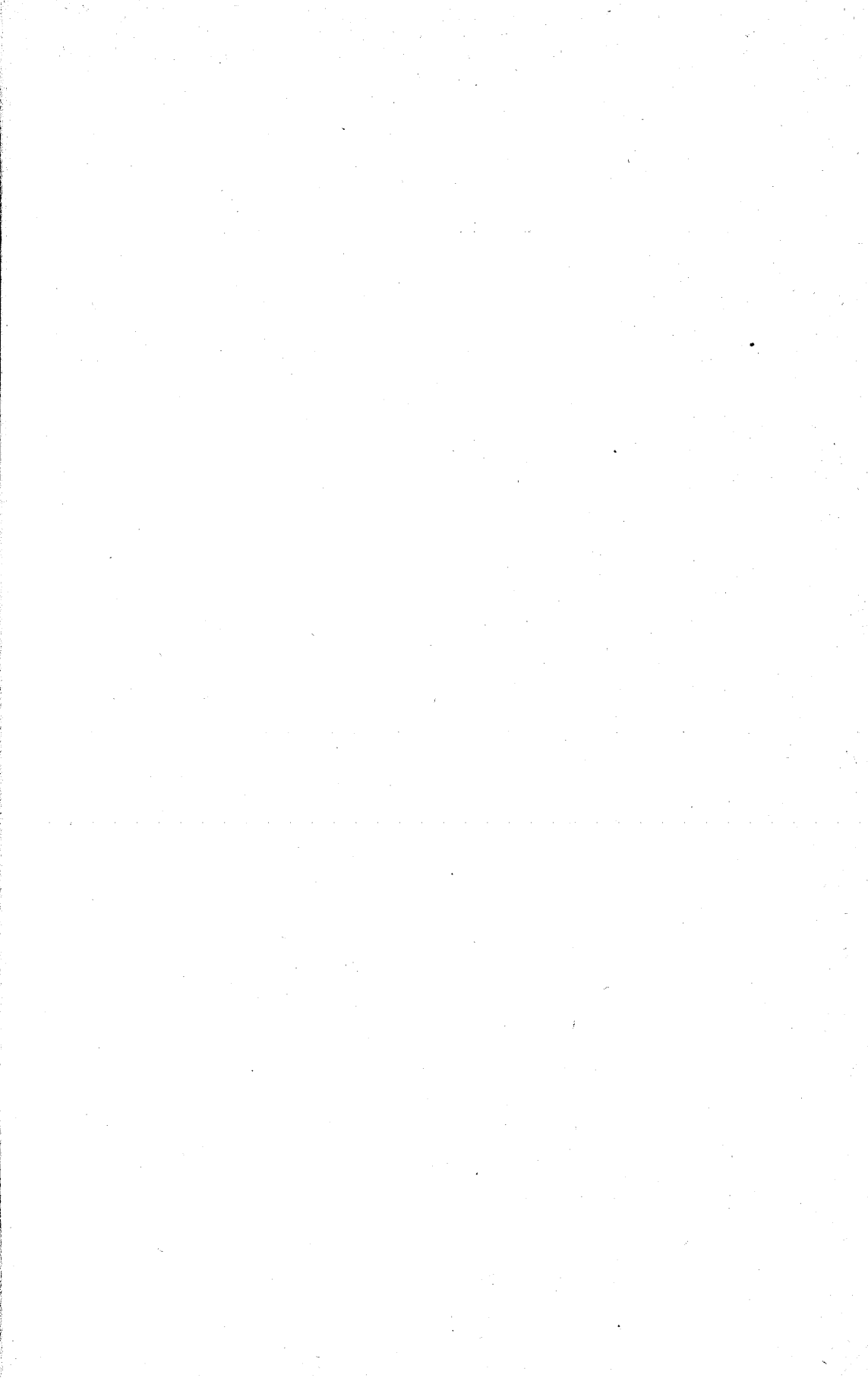
Bärenreiter-Verlag, Augsburg:

Bericht über die Freiburger Tagung für deutsche Orgelkunst, herausgegeben von W. Gurlitt. 172 sid. jämte illustrationer och musikbilagor — samt vidfogade: Aus-gewählte Orgelstücke des 17 Jahrhunderts, herausgegeben von Karl Matthaei (den se-nare 41 sid.). Nördlingen 1926. Pris: kart.: 8 Mark, inb.: 10 Mark.

Ledigförklarade kyrkomusiker- och musikläraretjänster¹.

- A) Utan förening med folkskolläraretjänst:
- I *Östersund* sökes sen. 20 febr. Begynnelse-lön 2,600 kr.; 3 ålderstill, å 200 kr. efter 3, 6 o. 9 år; tills vidare dyrtidstill.
 - I *Lövestad*, Mlm. län, sökes sen. 5 mars.
 - I *Väsby* och *Vikens* pastorat, Mlm. län, sökes sen. 21 mars (adr. Höganäs). Blott för manlig sök.
- B) Förenade med folkskollärare- och klockaretjänst:
- I *Själövad*, Vnorrl. län, sökes sen. 18 febr. Skolform B 1; jordbruksbet. forts-skola. Organ.- o. klock.-lön 900 kr.
 - I *Tollarp*, Mlm. län, sökes sen. 21 febr. (adr. Lund). Skolform B 1; forts-skola av allmän typ; goss-slöjd. Organ.- o. kantorslön 600 kr.
 - I *Vallda*, Hall. län, sökes sen. 25 febr. (adr. Norrbyvallda). Skolform B 1; organ.- o. klock.-lön 600 kr.
 - I *Särestad*, Skarab. län, sökes sen. 26 febr. (adr. Grästorp). Organ.- o. klock.-lön 500 kr.
 - I *Undersvik*, Gävleb. län, sökes sen. 28 febr. (adr. Karsjö). Skolform B 1; organ.-lön 300 kr.; klock.-lön: arrende 50 kr., skogsavkastn. c:a 400 kr. årl.
 - I *Rytttern*, Västmanl. län, sökes sen. 1 mars (adr. Strömsholm). Skolform B 2; forts-skola av allm. typ; slöjd (arv. 150 kr.); organ.- o. klock.-lön 800 kr.
 - I *Krokstad* (Sandåkers skola), Göteb. o. Bohus län, sökes sen. 1 mars. Skolform C 1; organ.-lön 400 kr., klock.-lön 200 kr.
 - I *Sävar* kyrkoby, Vbott. län, sökes sen. 2 mars. Allm. forts.-skola. Organ.- o. klock.-lön 600 kr. (för 1927 dyrtidstill. 200 kr.) samt avkomst av klockarejord, ungefär ett kofoder.
 - I *Högsrum*, Öland, sökes sen. 4 mars (adr. Stora Rör).
 - I *Kårda*, Jönk. län, sökes sen. 5 mars. Skolform C 1; forts.-skola av allm. typ. Organ.- o. klock.-lön 400 kr., ansvarsförbind. för kyrkoorgelns skötsel.
 - I *Gustaf Adolf*, Skarab. län, sökes sen. 5 mars. Skolform B 2; forts.-skola; organ.- o. klock.-lön 700 kr.
 - I *Långasjö*, Krb. län, sökes sen. 7 mars. Forts.-skola av allm. typ, 6 vecor. Organ.- o. klock.-lön 500 kr.
 - I *Harg*, Stockh. län, sökes sen. 7 mars. Skolform B 1; organ.- o. klock.-lön 1,000 kr.
 - I *Skrea*, Hall. län, sökes sen. 7 mars (adr. Falkenberg). Organ.- o. klock.-lön 600 kr.
 - I *Fällfors*, Vbott. län, sökes sen. 8 mars. Skolform B 2; forts.-skola; slöjd. Organ.- o. klock.-lön 800 kr.
 - I *Hidinge*, Örebro län, sökes sen. 9 mars (adr. Hidingebro). Organ.- o. klock.-lön 1,000 kr.
 - I *Högsby*, Kalmar län, sökes sen. 11 mars. Skolform A; forts.-skola av allm. typ; manl. slöjd. Organ.- o. klock.-lön 1,000 kr.
 - I *Rudskoga* (Grunnebacka skola), Värml. län, sökes sen. 11 mars (adr. Åtorp). Skolform C 1 (skall bli B 1); forts.-skola. Organ.-lön 350 kr.; klock.-lön 150 kr.
 - I *Börnum*, Östergötl. län, sökes sen. 11 mars. End. för kvinnlig sök.
 - I *Ed*, Vnorrl. län, sökes sen. 17 mars (adr. Edsboardet). Skolform B 1; slöjd; forts.-skola. Organ.- o. klock.-lön 600 kr.
- C) Musikläraretjänster vid statens läroverk:
- Vid samskolan i *Trelleborg* sökes sen. 2 mars.
 - Vid samskolan i *Piteå* sökes sen. 4 mars.

¹ På framställning av kyrkomusiker och musiklärare komma hädanefter att (å tidskriftens omslagssida) uppgifter införas om de i Post- och Inrikes tidningar ledigförklarade kyrkomusiker- och musikläraretjänsterna. Denna avdelning kommer att stå under redaktion av teol. lic. Carl Hultin (adr. Hjortgatan 1, Lund).

PÅ C. W. K. GLEERUPS FÖRLAG HAR UTKOMMIT:

Av **PREBEN NODERMANN:**

Kapellmästare vid Lunds Domkyrka.

PRELUDIER vid gudstjänsten. Pris 2 kr.

SMÅ KORALPRELUDIER för gudstjänsten. Pris 2 kr.

TRESTÄMMIGA MOTETTER (Lunds Domkyrkas Körsånger 1—5). Pris 1 kr.

1. Kom, Guds dyra gåva!
2. Vid min Jesu sida.
3. Väktare av himlens bud.
4. Hjorten häftigt längtar.
5. Lovom Herran!

HÖGTIDSKÖRER (Lunds Domkyrkas Körsånger 6—10).
Pris 1 kr.

6. Hosianna.
7. Ära.
8. Det är en ros utsprungen.
9. Ditt huvud, Jesu, böjes.
10. Vid Reformationsfest.

TRE- OCH FYRSTÄMMIGA MOTETTER (Lunds Domkyrkas Körsånger 11—14). Pris 1 kr.

11. Mitt hjärta, Jesu, denna dag.
12. Du tålig var.
13. Lovpsalm.
14. Kristus är uppstånden.

ANDLIGA KÖRSÅNGER för hemmet. Pris 1 kr.

1. Upp, psaltare och harpa!
2. Din klara sol går åter opp.
3. Livets färd.
4. Hur länge.
5. O Gud, till dig jag flyr.

UNGDOMSKÖRER för högre allmänna läroverk. Pris 1 kr.

1. Vår svenska fana.
2. Till Norden.
3. Sångarglädje.
4. Friheten.
5. Engelbrektsmarschen.

TJUGOTRE BARNVISOR för svenska skolor och hem
av *J. Nyvall*. Pris 50 öre.

»Det skall i få ord sägas, att dir. Nyvall, organist i Solna kyrka och sånglärare vid samtliga skolor i församlingen, i detta verk visat vara den insiktsfulle pedagogen och den varme barnvännen i lika hög grad, som han är den borne musikern. Man väntar, att sångsamlingen skall komma att ståta med det bekanta: »Veni, vidi, vici».

Genom det ackompanjemang, som är tillagt varje sångnummer, blir arbetet lika kärkommet för den lille eller de små i hemmet som i skolan, där det ju eljest är »massverkan» som livar och stöder utförandet. Och den praktiska åtgärden är vidtagen, att vid föredragning av ett nummer, vilket som helst, bladet icke behöver vändas.

Sånghäftet, som har vårdad utstyrsel och gör intryck av soliditet och hållbarhet, är häftat i stark, böjlig kartong, säljes till det oväntat billiga priset av 50 öre — något som är överkomligt för varje liten »sångare».

John Morén i Folkskolans Vän.